klaagt Jakob: mijne grauwe haren zullen met droefheid nederdalen in de Scheôl; op zijn sterfbed zegt hij: „op uwe zaligheid wacht ik, o Heere". (Gen. 49 : 18). Hoe somber Job de Scheôl schildert, hij zegt toch: „Ik weet, mijn Verlosser leeft en Hij zal de laatste over het stof opstaan, en als zij na mijn huid dit zullen doorknaagd hebben, zal ik uit mijn vleesch God aanschouwen". (Job. 19 : 25 en 26). David moge zuchten: want in den dood is Uwer geen gedachtenis, wie zal U loven in de Scheôl, maar hij getuigt toch ook: „De Heere is mijn herder, mij zal niets ontbreken; al ging ik in een dal der schaduwen des doods, ik zal geen kwaad vreezen, want Gij zijt met mij, Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij" (Ps. 23 : 1, 4). God leidt zijn volk niet alleen tot aan den dood toe, maar Hij blijft hun God eeuwig en laat hen ook in den dood niet los. Hij zelf noemt zich den God van Abraham, Izak en Jakob, ook nadat ze gestorven zijn, en daaruit blijkt, zegt Christus zelf, de opstanding der dooden; immers „God is niet een God der dooden, maar der levenden, want zij leven Hem allen" (Luc. 20 : 38). Er staat niet: zij zullen leven bij de opstanding, maar ze *leven* reeds thans, omdat God hun God is. Zoo opent zich voor Gods kind ook onder het Oude Testament het uitzicht, dat het met den langen nacht des doods niet uit is, dat er een opwaken uit dien slaap volgen zal: „Maar ik zal uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen; ik zal verzadigd worden met Uw beeld, als ik zal opwaken", (Ps. 17 : 5). „God zal mijne ziel van het geweld der Scheôl verlossen, want Hij zal mij opnemen". (Ps. 49 : 16). „Gij zult mij leiden door Uwen raad en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen" (Ps. 73 : 24). „Gij zult mij het pad des levens bekend maken." (Ps. 16 : 11).

Leestafel.

1. Nederlandsche Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden Grondslag. JAARBOEKJE 1910. Negentiende Jaargang. Ten dienste van de Christelijke Jongelingsvereenigingen in Nederland. Uitgave van de Vereeniging. „De Gereformeerde Jongelingsbond".

2. J. BRESSEN. „De Gedachtenis des Rechtvaardigen". Het leven van H. J. DIBBETZ, een vriend van Dr. A. KUYPER. Uitgave van de Vereeniging „De Gereformeerde Jongelingsbond". Premie-uitgave bij het Jaarboekje 1910.

1. De Nederlandsche Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden Grondslag zond ons zijn JAARBOEKJE, en wijl Januari al bijkans voorbij is, haast ik mij het hier aan te kondigen.

Naar men weet, heeft deze Bond ten doel de organisatie van de Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag dienstbaar te maken aan den in- en uitwendigen bloei dier Vereenigingen. De bond beschouwt als de roeping van de Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden grondslag om, overeenkomstig ons Calvinistisch volkskarakter, werkzaam te zijn tot het doen kennen en belijden der Gereformeerde beginselen voor Kerk, Staat en Maatschappij. Ook dit Jaarboekje zal tot het zooeven genoemde *doel* van den Bond zeker een middel kunnen zijn. Behalve toch al wat het op het stuk van kalender, verjaardagen van het Koninklijk Huis, Posterijen enz., met andere Jaarboekjes gemeen heeft, geeft het ook *bijzonderheden omtrent Regeering en Volksvertegenwoordiging*. Deze laatste rubriek is voor de Gereformeerde Jongelingen, die immers meeleven met de Politiek, zeker niet onbelangrijk.

Eén opmerking over den kalender waarin, aan het hoofd van iedere maand, een citaat uit de geschriften van gereformeerde voormannen staat. Tot mijn verwondering vond ik daarin een citaat van BETTEX dat boven SEPTEMBER prijkt.

En niet zoozeer over het feit om in dit gezelschap ook BETTEX aan te treffen, dan wel over het citaat zelf werd mijn verwondering gaande gemaakt. Het luidt zldus: *Het geloof is de grootste kunstenaar van de wereld; het ongeloof heeft nooit iets smaakvols voortgebracht.* Ik heb geen tijd en lust om er BETTEX op na te slaan, maar ik moet in alle oprechtheid verklaren, dat ik er niets van begrijp, tenzij „geloof" hier heel iets anders beteekent dan een Gereformeerde jongeling er onder verstaat. De samenstellers zullen mij, hoop ik, deze opmerking ten goede houden. Wat mij haar niet doet achterwege houden is mijn lang niet ongegronde vrees, dat onze jongens straks dit woord als een heel mooi groot woord zullen gaan gebruiken.

Volgt in het boekje een *Statistiek* van de Christelijke Jongelingsvereenigingen. Eerst van den *Wereldbond*, dan van *Nederland*.

Uiteraard heeft hier de Bond der Vereenigingen op Gereformeerden Grondslag de grootste plaats p. 33—115.

Deze Statistiek is met zorg bewerkt, en de samenstellers brengen dan ook hun dank aan allen, die hun daarvoor de noodige gegevens hebben verschaft. Deze Statistiek, waarin men alles vindt wat de organisatie betreft, maakt het Jaarboekje bijzonder bruikbaar. Wij vonden er de sprekende cijfers van 548 Vereenigingen en 11382 leden.

Dit geeft moed voor de toekomst van het Calvinisme ten onzent!

In deze Statistiek zijn ook opgenomen gegevens van de andere bonden; van het Nederlandsche Jongelingsverbond met zijn 436 Vereenigingen en 11382 leden; het Friesche met 50 en 900; het Lutherse met 15 en 332; de Chr. Geref. met 16 en 350. Eindelijk blijkt, dat er nog 179 Vereenigingen met 3608 leden zijn, „bij geen Verbond aangesloten".

Een bijzondere gelukkige gedachte van de samenstellers van dit JAARBOEKJE dunkt mij, dat zij er op p. 127 ook een plaats in hebben gegeven aan den NEDERLANDSCHEN MILITAIREN BOND met zijn Orgaan *De Nederlandsche Krijgsman*, zijn HOOFDBESTUUR en zijn TEHUIZEN VOOR MILITAIREN. Om het groote belang dier TEHUIZEN voor onze jongens laat ik hier afdrukken wat op p. 127 staat: *„De ouders van zonen die in mil. dienst treden, doen wel het adres dier zonen op te geven aan den huisvader van het Militairen Tehuis in de garnizoensplaats waar zij ingedeeld zijn. Het zelfde geldt den secretarissen van C. J. V. van welke een of meer leden in dienst zijn."*

Ten slotte geeft dit jaarboekje een Jaarverslag van den Bond; Jaarverslagen van de verschillende Afdeelingen; en een Financieel verslag.

De samenstellers, de heeren leden van het Bondsbestuur JAC. VAN OVERSTEEG en JOH. T. DE LANGE, hebben eer van hun werk.

2. Dan, niet alleen voor dit zoo correct en leerrijkbaar JAARBOEKJE, maar ook voor het kostelijk „premieboekje" dat het ditmaal vergezelt, komt aan de samenstellers een woord van lof toe.

Zij zelf zeggen in hun WOORD VOORAF op het JAARBOEKJE, „dit premieboekje, zal ongetwijfeld ook buiten den kring onzer Vereenigingen de aandacht trekken".

In deze verwachting zullen zij zeker niet te leur worden gesteld.

DE GEDACHTENIS DES RECHTVAARDIGEN bevat een levensbeschrijving van H. J. DIBBETZ en is voor de kennis der geschiedenis van ons kerkelijk leven en daarin inzonderheid voor de wording van de DOLEANTIE, een belangrijke bijdrage.

Bij onze oudere tijdgenooten, die het kerkelijk leven van de Nederlandsche Hervormde Gemeente van Amsterdam in de jaren 1856 en 1874 hebben meegeleefd, was de heer HENRI JOAN DIBBETZ een goede bekende. Men kende hem als een dier mannen welke, in den kring van DE VRIENDEN DER WAARHEID en ook als OUDERLINGEN in den Amsterdamschen Kerkeraad, ijverden voor Kerkherstel. En men kende hem ook als lid van de Vereenigiog TER VERBREIDING DER WAARHEID, van de INRICHTING TOT WERKVERSCHAFFING AAN HULPBEHOEVENDE BLINDEN, als DIRECTEUR VAN HET VROUWENLOGEMENT „TE HUIS", als een man die op sociaal gebied ijverde voor de barmhartigheid.

Wat dit alles nu te maken heeft met den Nederlandschen Bond van Jongelingsvereenigingen op Gereformeerden Grondslag?

Dit.

Op den 20 Mei 1909, toen Dr. A. KUYPER te Scheveningen op den Bondsdag sprak, zeide deze: „Voor mij, persoonlijk gekomen tot de levenseenheid van het Calvinisme en beproevende heel ons volksleven daarvan de vruchten te doen zien, kwam toen ook de gedachte aan een speciaal Gereformeerd Jongelingsleven naar voren. Eerlijk gezegd, veel verwachting had ik er niet van en daarom wil ik in dit verband één naam noemen, die mij lief is, die mij steunde en sterkte in mijn plan van den Bond te stichten".

En die man is dan geweest de heer H. J. DIBBETZ, wiens portret, een kleinood, dat Dr. KUYPER dierbaar is, door hem toen te Scheveningen aan den Bond werd aangeboden.

Het leven van dezen Calvinist, „vriendelijk en hulpvaardig, bekeven en verstandig, zachtmoedig en toch beginselvast"; het leven van dezen „vriend van Dr. A. Kuyper", — te doen kennen aan de leden onzer Gereformeerde Jongelingsvereenigingen, is het doel, dat Mej. J. BRESSEN, die zelf DIBBETZ van nabij gekend heeft, zich met haar boekje stelde. Maar, om nog eens de woorden der Samenstellers van het Jaarboekje te herhalen, — deze levensbeschrijving „zal ook buiten den kring onzer Vereenigingen de aandacht trekken".

Ik heb mij hartelijk verheugd over die monographiën welke, ten vorigen jare verschenen, ons een kijk gaven in de wording van de SCHRIDING. Niet minder sterk verheug ik mij thans over deze biographie, die ons een kijk geeft in de wording der DOLEANTIE. En met evenveel ernst als ik vroeger hier de lezing dier monographiën heb aanbevolen, doe ik het thans hier de lezing van deze levensbeschrijving.

Maar niet alleen ter verrijking van de kennis van ons kerkelijk leven doch ook voor die van ons sociale leven beveel ik de lezing van dit boekje aan. Het leidt ons zoo in in den arbeid, den vaak zwaren arbeid, het zwoegen en tobben onzer oudere tijdgenooten, die Jezus als hun Heere en Koning beleden en dit hun belijden ook wilden beleven.

En eindelijk is er nog iets, waarom het zoo lezenswaardig is.

Letterkunst zit er al evenmin in als zielkundige ontleding, maar het is voor de laatste zeer rijk aan gegevens.

MEJ. BRESSEN vertelt nauwkeurig en trouw — en dit is haar verdienste — slechts *dat* DIBBETZ de man is geworden zoo als zijn vrienden in Amsterdam hem gekend hebben. Maar de door haar bijeengebrachte gegevens, zijn het zeer betrouwbaar materiaal voor een studie *waarom* hij zoo moest worden.

Een studie waar deze mensch belangrijk genoeg voor is geweest.

Dan, dat is nu een deugd van het boekje, die de „velen" wel vrij onverschillig zal laten.

Toch één trekje uit al die gegevens.

DIBBETZ was door geboorte en opvoeding een heer. Zijn vader Schout-bij-nacht, hij zelf ook ook zeeofficier. Daarbij 'n man niet alleen van vormen, maar ook met zin voor kunst- en natuurschoon. Na zijn huwelijk verlaat hij den dienst en gaat met zijn jonge vrouw in Brussel wonen. Een leven van artistiek genot begint. Maar dan komen de zware tijden. Bij een industriëele onderneming raakt hij, door „een schurk van een compagnon", zijn geld kwijt. Met handenarbeid moet hij nu zijn brood verdienen. In een „nieuw wasscherij", waar zijden en wollen stoffen als nieuw gewasschen worden.

Bij DS. VAN MAASDIJK woont hij dan in. CATEAU gaat naar Rotterdam, bij haar moeder. Na eenige tijd komt zij hem opzoeken.

Met moeite had hij het reisgeld voor haar overgespaard.

„Met ongeduld keek Cateau uit den trein. Zij snelt op mij toe met een: Dag lieve, dag Dibbetz, dag lieve! Zij grijpt mijn haar toegestoken hand, doch met een pijnlijk „oef! oef!" trek ik die haastig terug. De grijze garen handschoenen bedekten de steeds pijnlijk gezwollen handen, wier vel nooit aan zwaar werken gewoon was geweest. Haar oogen liepen over toen ze zag, tot welken prijs ik haar reisgeld had verdiend."

Uit de Pers.

In de *Rotterdamsche Kerkbode* zet Dr. van den Brink aldus zijn beschouwing voort over het *belijdenis doen:*

Zoo bestaan er dan gegronde bezwaren tegen de uitdrukkingen: „aanneming of aangenomen worden tot lidmaat" en „bevestiging van nieuwe leden". Doch mogen wij dan spreken van *„belijdenis doen"?*

Geheel zuiver is ook deze zegswijze niet; ze geeft niet precies de zaak of het begrip aan, waarover het hier gaat. Door principieele bezwaren wordt ze echter niet gedrukt, en daarom kan ze er in het gewone spraakgebruik wel mee door.

Eigenlijk is deze term een afkorting van deze breedere uitdrukking: *openlijke doen van belijdenis in het midden der gemeente voor de eerste toelating tot het H. Avondmaal.* Met „belijdenis doen" is dus bedoeld één zeer bepaald geval, waarin men 't geloof des harten uitspreekt. En dat dient helder in het oog te worden gehouden om verderlei misverstand, dat zeer schadelijk is voor het geloofsleven, af te snijden.

Laten wij op twee hoofdzaken mogen wijzen.

Ten eerste mag nooit vergeten, dat het de heilige, heerlijke roeping is van alle leden der kerk om den Naam des Heeren te belijden niet slechts vóór de eerste toetreding tot den Disch des verbonds, en eveneens niet alleen in het midden van Gods vergaderd volk, maar ook buiten de kerk, in het dagelijksch leven, in huis, op straat, op school, in den winkel, in de werkplaats, op 't kantoor, op de baurs, overal en ten allen tijde, door al hun denken, spreken en handelen. Dat moeten alle gedoopten doen, de jongeren, zoowel als de ouderen, ook de kinderen, zoo spoedig zij maar spreken kunnen. En tot het afleggen van die openlijke, vrijmoedige belijdenis moeten wij elkander opwekken door ernstig, liefdevol vermaan. Daarin moeten wij elkander voorgaan. Daartoe moeten wij voor elkander bidden. Tot zulk een ongedwongen, ongekunstelde, getrouwe belijdenis moeten wij onze kinderen van jongsaf opvoeden, onderwijzen en doen onderwijzen met aanhoudende gebedsworsteling, of de Heere door zijn Woord en Geest hunne jeugdige harten moge neigen tot dat gewichtig stuk der kinderlijke vreeze zijns Naams. Indien wij en onze kinderen zwegen, zouden de steenen haast spreken.

En ten tweede, er is behalve de openbare geloofsbelijdenis ter toelating tot het H. Avondmaal nog velerlei „belijdenis doen" in onze samenkomsten als gemeente van Christus. *Gemeenschappelijk* leggen wij openlijk geloofsbelijdenis af door saam in gebed en dankzegging den Naam des Heeren aan te roepen. Eveneens door saam psalmen te zingen tot Gods eere en daarin jubelend uit te spreken, te bekennen, dat de Heere alleen God is en niemand meer. Nogmaals, doordien bij den aanvang der tweede godsdienstoefening op elken Zondag de twaalf artikelen van ons algemeen Christelijk geloof worden voorgelezen; want de broeder, die dit doet, spreekt het zijk geloof" niet voor zichzelf alleen uit, doch hij is de tolk, de mond van geheel de vergadering der geloovigen, die door hem in het openbaar belijdenis van haar geloof aflegt. Terwijl hier nog bij komt een bij herhaling *persoonlijk* „belijdenis doen". Wie opstaat in het midden der gemeente om door een hoorbaar ja-woord (want 't moet gehoord kunnen worden, een knikje met het hoofd is bij zoo plechtige, heilige handeling ten eenen male onvoldoende) te antwoorden op de vragen van het Formulier van den Doop der kinderen, die doet belijdenis; want de tweede doopvraag bevat een volledige geloofsbelijdenis. En ook, iedere gang naar de Tafel des Heeren is een openlijk „belijdenis doen"; want men gaat tot het H. Avondmaal ten aanschouwe van geheel de gemeente, om daar, zij het ook stilzwijgend, bij brood en bij beker den dood des Heeren te verkondigen als den eenigen grond der zaligheid.

De uitdrukking: „belijdenis doen", of, zooals zij in kerkelijke berichten, b.v. bij de aankondiging van preekbeurten, gewoonlijk luidt: „openbare geloofsbelijdenis", mag dus gebruikt worden, mits men maar steeds voor de aandacht houdt, dat daarmede is bedoeld die openlijke belijdenis des geloofs, welke vooraf moet gaan aan de eerste viering van het H. Avondmaal. Want het „belijdenis doen" en het gebruik van het H. Sacrament des Avondmaals mogen niet van elkander worden gescheiden.

Officieele Berichten.

Het adres van de Geref. Kerk te Enkhuizen is voortaan: A. de Boer, Westerstraat, Enkhuizen, scriba van den kerkeraad.

Kort verslag van de vergadering der classis Ommen, gehouden te Hardenberg, 19 Jan. 1910.

De vergadering wordt op de gebruikelijke wijze geopend. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

Het moderamen wordt samengesteld: Ds. van Henten, praeses; Ds. Kerssies, scriba, Ds. de Jong, assessor; terwijl Ds. de Vries voor het persverslag wordt aangewezen.

De notulen worden gelezen en goedgekeurd.

Eene commissie uit de nog niet geïnstitueerde kerk van Gramsbergen doet eenige mededeelingen.

Geadviseerd wordt het aangesloten terrein voor kerkbouw te koopen en zoo spoedig mogelijk den kerkeraad op te richten.

Aan de kerk van L. wordt in eene tuchtzaak advies gegeven.

De verschillende deputaten doen rekening en verantwoording over hun beheer in 1909.

Als deputaten worden benoemd: voor kerkvisitatie: primi: Ds. van Henten en Ds. Kerssies; sec.: Ds. de Jong en Ds. Lambers.

ad examina: Dr. Schot en Ds Smilde.

hulpbeh. kerken: Dr. Schot en Ds. de Jong.

buitenl. kerken: Ds. J. Schoemaker.

zending: Dr. Schot.

approbatie v. ber. en ontslag: Dr. Schot en Dr. Goris.

actuarius: Dr. Schot.

quaestor: Ds. Smilde.

Een schrijven van br. J. M. uit D. H. wordt behandeld.

Bij de rondvraag naar art. 41 wordt aan enkele kerken advies gegeven.

Roepende kerk voor de volg. verg. Heemse.

Lezing der korte notulen.

De praeses gaat voor in dankgebed en sluit de vergadering.

Namens de classis voorn.:

S. DE VRIES.

Nieuw-Leusen, 24 Jan. 1910.

Buitenland

Hongarije. Calvijn-litteratuur.

De Gereformeerde Kerk van Hongarije telt niet minder dan 2.000,000 zielen. Niettegenstaande de reformatie der Kerk van Hongarije van Calvijn uitging, is het bevreemdend, dat tot voor korten tijd zeer weinig werken van en over Calvijn in de Hongaarsche taal verschenen. Nadat de verdienstelijke levensbeschrijving van Calvijn door Emerich Révész, den beroemden predikant en kerkgeschiedvorscher te Debreczen, bij gelegenheid van de herdenking van het feit dat de reformator voor drie honderd jaar stierf (dus in 1864) verscheen en in hetzelfde jaar een tweeden druk beleefde, — werd er geen werk van of over Calvijn in het licht gezonden. De Theologische strijd van '70 en '80 nam de Godgeleerden en predikanten zoozeer in beslag, dat niemand er aan dacht de werken van Calvijn voor zijn Hongaarsche volgelingen en geestverwanten toegankelijk te maken, terwijl men er ook niet aan dacht om hetgeen in Zwitserland, Duitschland, Frankrijk, Nederland, omtrent Calvijn werd nagevorscht en in het licht gezonden, aan het Hongaarsche volk mede te deelen. De beide vertalingen van Calvijn's werken, die in de XVIIde eeuw verschenen — de Institutie (Uitgave van 1559) door Adalbert Molnár de Szencz (1624 Hanau) en de Geneefsche Catechismus (1695, Kolozsvár), — zijn deels wat de taal betreft zeer verouderd, deels geheel uitverkocht. Wel verschenen twee geschriften die als bewijzen van bekwaamheid om het professoraat uit te oefenen, in het licht gezonden werden: Calvijn's leven en Kerkenordening (1894) door Alexander Janczo en Calvijn's Theologie door Karl Nagy (1894); doch deze werken werden haast niet in breedere kring bekend.

Het is alsof men in de XXste eeuw zijn schade heeft willen inhalen. Aanleiding daartoe is geweest het 400-jarig gedenkfeest van Calvijns geboorte. Het Hongaarsche prot. letterkundig genootschap gaf in 1903 een Hongaarsche vertaling van de eerste uitgave van de Institutie, van de hand des hoogleeraars Karl Nagy. In 1906 verscheen de inaugureele redevoering van Dr. Bela Kun, hoogleeraar in het Kerkrecht aan de Universiteit te Debreczen, getiteld: De Kerkenordening van Calvijn, waarin hij de grondstellingen bespreekt die de reformator volgde bij het opstellen van zijn Kerkenordening.

Daarna is een jong, geleerd predikant opgetreden, die een poging waagde om belangrijke geschriften van Calvijn, welke het Hongaarsche volk tot hiertoe niet kende, uit te geven. Door zijn arbeid en die van gelijkgezinde jonge ambtgenooten verschenen van 1907 af:

1. De Geneefsche Catechismus.
2. De noodzakelijkheid van de reformatie der kerk.
3. Tractaat over de reliquiën.
4. Brief van den kardinaal Sadolet met Calvijn's antwoord.
5. Brief van paus Paulus III met de opmerkingen van Calvijn.
6. De Geloofsartikelen der Theologische faculteit van Parijs met tegenschrift van Calvijn.
7. Het leven van Joh. Calvijn, door Th. Beza.
8. Psychopannychia.
9. Antwoord van Calvijn aan A. Pighius over de vrijheid van den wil.

Deze 9 stukken vormen twee deelen.

Het derde deel, dat nog verschijnen moet, maar reeds ter perse ligt, zal over het proces van Servet handelen.

Het 10de stuk is een kerkhistorische monografie over Calvijn en Servet.

Het 11de zal eene vertaling van de *Defensii orthodoxae fidei contra errores Mich. Serveti* (verdediging van de rechtzinnige belijdenis tegen de dwalingen van M. Servet) zijn.

Het 12de moet Servet's brieven aan Calvijn bevatten.

Het 13de zal de acten van het proces van Servet behelzen.

In het vierde deel zal men vinden:

14°. De kleine verhandeling over het Avondmaal. De reeds verschenen deelen zijn in eenvoudig Hongaarsch vertaald en voor geringen prijs verkrijgbaar.

Het General-convent der Hongaarsche Gereformeerde Kerk heeft den hoogleeraar Jozef Szabo (te Debreczen) opgedragen eene populaire geïllustreerde biografie van Calvijn te laten drukken, die in eenvoudige maar classieke taal, waaruit edele geestdrift spreekt, de levensgeschiedenis van den stichter van den Hongaarschen Godsdienst, gelijk de Gereformeerde religie meermalen in Hongarije genoemd wordt, doet kennen. Van deze kleine biografie werden reeds 40.000 exemplaren verkocht. Kennelijk is dit werkje wat men tegenwoordig noemt „ingeslagen". Een Hongaar verklaart er van, dat ieder die dit leest, als door een ademtocht van den geest van Calvijn wordt aangeroerd.

Maar dit was slechts het begin. De wezenlijke oogsttijd volgde voor de Hongaarsche Calvijnlitteratuur in het begin van den zomer. Immers de volgende verschenen:

a. Te Debreczen gaf een comité de reeds hierboven genoemde biografie van Révész op nieuw uit. Ofschoon enkele bijzonderheden uit het leven van Calvijn door nader onderzoek beter in het licht zijn gesteld, is dit werk niet verouderd. Omtrent sommige voorvallen en omstandigheden in Calvijn's leven moge men in den tegenwoordigen tijd beter ingelicht zijn, door de opvatting van Calvijn's karakter, leer en arbeid is het werk van Révész een boek dat zijn beteekenis niet verloren heeft.

b. Calvijn's brieven aan vrouwen. Volgens opdracht van de Susanna Lorantsy-Vereeniging, vertaald en uitgegeven door Dr. Paul Pruszinszky (hoogleeraar te Boeda Pest). Dit boek bevat op 198 bladzijden 43 brieven die Calvijn tot vrouwen richtte. Onder de 14 dames aan welke door den reformator brieven, gericht werden, ontving de Hertogin van Ferrara er 1, de Koningin van Navarre 5, de Markiezin van Rothelin 4 Mevrouw de Fabais 7. Tot hiertoe waren de brieven van Calvijn aan het Hongaarsche volk onbekend. De vertaling laat zich gemakkelijk lezen; bij elken brief staan verklarende aanteekeningen, die inlichtingen geven omtrent de persoon van de ontvangster en over de zaak waarover de briefwisseling gaat.

c. Keresztyen vallás rendtzere (Institutie van den Chr. Godsdienst) volgens de uitgave van 1859 in het Hongaarsch vertaald door A. Czeglédi en A. Róbold. Dit deel behoort eigenlijk tot de door Czeglédi ondernomen vertaling van de werken van Calvijn, waarover wij hierboven spreken. Doch daar het als Ve deel van de Geref. kerkbibliotheek verscheen, en door de uitvoering van de andere deelen van het werk verschilt, wordt het hierbij genoemd. De vertaling is goed geslaagd; het werk van de XVIe eeuw spreekt in de taal der XXste tot ons.

d. Kálvin János (Biografie van Calvijn, door Prof. Dr. Paul Pruszinsky). Het eerste deel verscheen; het werd uitgegeven door de Geref. kerkbibliotheek. De schrijver werd door de Universiteit van Genève tot doctor honoris causa benoemd. Hij schildert het leven van Calvijn tot zijn terugkeer naar Genève. Maar dit werk is meer eene populaire beschrijving, zij het ook eene uitvoerige, van Calvijn's leven, dan eene wetenschappelijk critische.

e. Gedachtenis van Calvijn. Redevoering gehouden in de algemeene vergadering van de Gereformeerden kerkeraad te Debreczen door Jozef Diecsi, predikant, waarin hij o.a. ook deze woorden doet hooren: „Voor ons is de naam van Calvijn een kracht nevens het Evangelie, en voor de menschheid de wortel, waaruit de geheele daaraan volgende geschiedenis der menschheid begon uit te spruiten".

f. Ter gedachtenis van Calvijn. Uitgegeven door het Hongaarsche Prot. letterkundig genootschap. (331 blz.) Dit genootschap werd 20 jaar geleden te Budapest gesticht om de geestelijke belangen zoowel van Lutherschen als van Gereformeerden te behartigen. Het wilde ook bijdragen om Calvijn op waardige wijze te herdenken. In het boekdeel dat daartoe uitgegeven werd, komen zes verhandelingen voor. Dr. Paul Pruszinsky geeft ons op grond van Calvijn's brieven een aanschouwelijk beeld van de persoonlijkheid des reformators. Hij stelt Calvijn voor als de dankbare leerling tegenover zijne onderwijzers, als de getrouwe vriend, als den man die weenen kon met de wenenden, die blijde kon zijn met de blijden, die zijn ambtgenooten met vertrouwen bejegende, die onverdroten naar eenheid en vereeniging streefde en vrijmoedig en onbeschroomd tegenover de machtigen der wereld was. Karl Nagy teekent Calvijn daarna als „dogmaticus" en „tedenleeraar"; Dr. Bela Kun als „organisator der kerk"; Stefan Pap (hoogleeraar te Budapest) als „herder"; Dr. Jozef Erdos als „uitlegkundige"; Dr. Gera Antal (hoogleeraar te Papa) als „paedagoog en schoolstichter".

Wij verheugen ons in dit alles zeer. Het komt ons voor, dat wanneer er in de Hongaarsche Gereformeerde Kerk niet een vragen was naar de oude, beproefde waarheid, het niet denkbaar zou geweest zijn, dat zoovelen naar de pen hadden gegrepen, om het Hongaarsche Gereformeerde volk voor te houden, welk een kracht er in de XVIde eeuw van den reformator van Genève uitging.

Gemengd Nieuws.

De Wachter deelt mede, dat in het jaar 1908 er 15000 herbergen of café's gesloten werden. Van dit getal werden 11,000 gesloten door een gehouden volksstemming; een 4000 konden niet meer bestaan omdat er wettelijke bepalingen waren gemaakt, die het tappersbedrijf zeer bemoeilijkten. In het jaar 1909 werden gemiddeld elken dag 40 herbergen gesloten. Niemand zal dit betreuren.

Het Engelsche volk is in twee kampen verdeeld. De eene partij is voor het Hoogerhuis, dat zich schrap zette tegen besluiten van het Lagerhuis, en de andere er tegen.

De aartsbisschop van Canterbury (voor de Lords) en de aartsbisschop van York (tegen) zijn het in deze omstandigheden eens geworden over het volgend openbaar Kerkgebed in deze verkiezingsdagen. „Genadige God, deemoedig smeeken wij U, voor het koninkrijk in 't algemeen, in deezen tijd vooral voor de kiezers, dat zij, gedachtig dat ze het kiesrecht van U ontvingen, trouw en wijs hun stem uitbrengen, tot heil der natie, U ter eer, ten beste uwer Kerk, en voor de veiligheid, de eer en de welvaart van onzen Koning en zijn bezittingen. Mogen alle dingen zoo geordend en beslist worden, dat vrede en geluk, waarheid en gerechtigheid, godsdienst en godsvrucht onder ons in alle geslachten blijven bestaan. Dit en al wat verder noodig is voor hen, voor ons en heel uw Kerk smeeken wij U in naam en door bemiddeling van Jezus Christus, onzen gezegenden Heer en Heiland. Amen".

WINCKEL.

Voor Kinderen.

BERGOPWAARTS.

XVI.

GOEDE DAGEN.

Niet lang daarna werd een nieuwe eervolle loopbaan voor Linnaeus geopend toen hij benoemd werd tot hoogleeraar in de geneeskunst. Even te voren echter was doctor Rosen, dezelfde die, zooals wij weten, hem vroeger zoo had tegengewerkt, aangesteld tot hoogleeraar in de plantenkunde, beide aan de hoogeschool te Upsal.

Of nu die twee, schoon ambtgenooten, ook vrienden werden, durf ik niet verzekeren. Maar dit staat vast, dat ze allebei tot het inzicht kwamen, dat er een verandering moest plaats vinden. Linnaeus toch wijdde zich het liefst aan de kruidkunde en Rosen had meer op met de geneeskunst. Zoo besloten zij dan met wederzijdsch goedvinden om te ruilen en het blijkt niet dat een van beiden daarover spijt gehad heeft.

Linnaeus had nu zijn hoogsten wensch verkregen. Hij was hoogleeraar in de kruidkunde en bleef dat heel zijn verder leven lang.

Welk een onderscheid bij een tien jaar geleden. Toen was hij een der armsten, zoo niet de armste onder de studenten dierzelfde hoogeschool te Upsal; een jonkman, die de oude, afgelegde kleeren van zijn vrienden droeg en zijn schoenen met boomschors moest lappen. Thans was hij door des Heeren bestiering op dezelfde plek een geëerd man, onderwijzer van honderden, die zich beijverden van hem te leeren. Thans had geen geldgebrek meer, kon met zijn gezin onbezorgd leven en had al den tijd om zich bezig te houden met de wetenschap, welke hem boven alles lief was.

Kon Linnaeus alzoo den Heere loven en danken — hij was een vroom man als b.v. de even beroemde Newton in Engeland, of Boerhaave bij ons — ook deed het hem tonig genoegen, dat zijn vader nog leefde. Vader trad echter in 1740 als leeraar af en zijn zoon, Samuel, de broeder van onzen Karel, volgde den ouden predikant op, eveneens te Stenbrohult.

Op zekeren dag begaf Linnaeus' vrouw, Sara, zich met haar zoontje, dat, gelijk zijn vader, Karel heette, naar laatstgenoemd dorp, om haar schoonvader te bezoeken. Ze werden er, als altijd, hartelijk ontvangen.

De oude heer, zat met zijn zoon Samuel in de huiskamer, en haalde al aanstonds een groot prentenboek voor den dag. Want het was de verjaardag van den kleinen jongen, die dol veel van grootvader hield, gelijk deze van hem. Om den kleine eens recht genoegen te doen, mocht hij dien dag naar grootvader.

Familieleden zag men in die tijden soms maar heel zelden. Want de reisgelegenheden waren slecht en kostbaar. Zoo viel er dan veel te vertellen, al kon ook Karel, de vader, tot aller spijt er niet bij zijn.

„Ik denk daar zoo" zei grootvader, „welke groote dingen de Heere toch bij ons heeft gedaan. Wat een onderscheid bij voor vijf en twintig jaar! Ik zag in mijn Karel niets. Wat heb ik mij toch vergist!"

„Ja, lieve vader", antwoordde Sara lachend, „dat heb ik wel eens gehoord. De Heere heeft gelukkig alles wel gemaakt. Maar wij zijn kortzichtige menschen".

„Zeg dat wel", sprak grootvader, „ik was van meening, dat er van Karel niets zou terecht komen. Daarom nam ik hem van de school te Wexio en deed hem bij 't schoenmaken. Hij zal er nu wel nog eens om lachen.

„Dat hebben we samen al vaak gedaan. 't Is hem toch nog ten dienste geweest".

„Ik zal nooit vergeten, vervolgde grootvader," hoeveel dank wij allen, naast God, aan dien goeden dokter Rotimann schuldig zijn. Hij ontdekte 't eerst wat er in Karel school, toen ik zelf er nog blind voor was. Zonder hem zou er uit mijn zoon misschien een schoenmaker zijn gegroeid, maar zeker geen hoogleeraar.

„Zoo denkt mijn man er ook over" sprak Sara, „wij zullen zeker dokter Rottmann altijd in gedachtenis houden".

't Gezelschap ging nu den tuin in. Daar wees grootvader den kleinen Karel de plekjes, waar zijn vader had gespit en geplant en die nog in eere werden gehouden in dien hof die nog altijd de geliefde plek voor den dominé was. De kleine Karel had recht schik in den mooien tuin. Hij mocht dien dag bloemen plukken naar hartelust, en grootvader merkte op: „Hij schijnt ook van bloemen en planten te houden. Dat zit in ons geslacht. Laten we het maar goed opmerken, Sara, wie weet waartoe het goed is, en wat Karelije nog tot vreugde van zijn vader kan worden".

„Zoo de Heere wil" sprak de moeder.

Onwetend had de goede oude man de toekomst vrij juist voorspeld. Dat zou later blijken.

De oudere Karel, de hoogleeraar, leidde, gelijk